

Előszó

„A hetedik te magad légy!”

*„E világon ha ütsz tanyát,
Hétszer szűljön meg az anyád!
Egyszer szűljön égő házban,
egyszer jeges áradásban,
egyszer bolondok házában,
egyszer hajló, szép búzában,
egyszer kongó kolostorban,
egyszer disznók közt az ólban.
Fölsír a hat, de mire mégy?
A hetedik te magad légy!”*

(József Attila: *A hetedik*)

A hetedik. Én, magam – én vagyok. Koraszületéssel égő házban, disznók közti létet átélve, egészen a hajló, szép búzáig. És olykor bolondok házában.

Én vagyok, a hetedik. Ezzel a kötettel is. Amelynek előtörténete van.

A kétezres évek elején gondoltam el: meg kellene írnom egykori professzoromnak, *Benedikt Ottónak* az életét. Ha, talán nem is nagyon sokára, elmegyünk végleg – Szvetlána, a lánya, Vámos Tibor barátom, Benedikt nagyon közeli munkatársa, intézetalapításban¹ részese, meg én is –, nem marad nyom e zseniális, kalandos életű, izgalmas sorsú, rendkívül vonzó, bár nem egy vonásában taszító jellemű,

¹ A Magyar Tudományos Akadémia Számítástechnikai és Automatizálási Kutató Intézete, SZTAKI.

igen nagy ember után. Intézetalapítási törekvése a későbbi utódok szemében elhomályosulhat, az ő korában kiemelkedő tudományos munkáit elfedi az idő. Így hát megbeszéltem a Sztaki igazgatójával, Inzelt Péterrel, meg a társalapító Vámos Tiborral, hogy írnék Benediktről könyvet, ha az intézet finanszírozza a kiadását. Nagyvonalúan egyetértettek, megtették. 2005-ben jelent meg a könyv a Typotex Kiadó gondozásában.

Nem gondoltam akkor folytatásra. Mások tették meg helyettem. Elsősorban Palkovics László, akkor még csak „nagy” doktor, később akadémikus, nagyvállalati felsővezető és egyúttal jeles tudós-kutató, újító ember. Ő kért föl, hogy vállalata, a Knorr-Bremse világceg támogatásával írjak könyvet a hazai gépészeti tudományok nagyjáról, az akkor a 75. születésnapját a szakma által megkülönböztetett tisztelettel ünneplő, kiemelkedő érdemű *Michelberger Pál*ról, aki nemcsak nagyszerű tudós, remek oktató, hanem jeles ipari vezető mérnök is volt. Ez a könyvem 2008-ban jelent meg, és vele immár kezdetét vette az *Életutak* sorozat. Mert újabb felkérés érkezett, ugyancsak Palkovics professzortól. Ezúttal nem tudóst ajánlott, hanem egy olyan embert, aki az iparban, az innovációban és a műszaki, üzleti világban is jelentős szerepet játszott. Ráadásul új „hősöm”, *Körmendy Ágoston* embernek is nagyszerű jelenség volt: ez a számos nyelvet magas szinten beszélő, mindig udvarias, mindig elegánsan, szépen öltözött, halk szavú mérnök megtestesítette az igazi gentlemant. Bár korábban egyáltalán nem ismertük egymást, nagyon hamar megtaláltuk a közös nyelvet, és vele is, kedves feleségével, Zsókéval is meleg barátság alakult ki köztünk. Gusztiról a könyvem 2010-ben jelent meg, sajnos ő csupán két évvel élte túl a kiadását.

Három elem már elegendő egy sorozathoz, de jött a negyedik is. *Lepsényi István* jeles kvalitásokkal bíró műszaki menedzser, aki már a Kádár-korszakban is innovatív eredményeket tudott elérni a magyar járműipar zászlóshajójának számító Ikarus gyárban, majd ezt folytatta a rendszerváltás

után más nagyvállalatoknál, többek között alapító vezetője lett a magyar Suzukinak. Úgy véltem, a Lepsényi-könyv 2012-es megjelenésével megállok, ám Palkovics akadémikus újabb, eddig számomra ismeretlen mérnököt ajánlott be, igen meleg, elismerő szavakkal. *Simonyi Sándorral* megismétlődött a Körmeny Ágostonnal előfordult eset: egy teljesen idegen emberrel talán félóra alatt már rezonáltunk, alapvetően a műszaki szakmai kérdésekben való egyetértés frekvenciáin. Ez a rendkívül innovatív, mindig újat kereső – és szerencsére találó, megvalósító – mérnök kiemelkedő részese a magyar műszaki tudásnak. Sándor lett sorozatom immár ötödik, 2013-ban megjelent elemének főszereplője. Mindeközben mindegyik könyvemhez írtam egy-egy, a témához kapcsolódó, hosszabb ipartörténeti esszét is.

A hatodik könyv elüt a többtől. 2014 tavaszán a Sztaki, vagyis az MTA Számítástechnikai és Automatizálási Kutatóintézetének három vezető munkatársa, három akadémikus eljött hozzám, felkérve, hogy az intézet alapításának ötvenedik évfordulója alkalmával írjak egy könyvet. Erősen húzódoztam, hiszen az idő roppantul szoros volt, mivel szeptember végén, a már elhatározott ünnepi ülésen akartak osztani a könyvből a vendégeknek. Szívós rábeszélésre elfogadtam az invitálást. Messzemenően ez lett a legnehezebb feladat a sorozatomban. Nemcsak a megírás-szerkesztés időtartamának rendkívüli rövidege miatt. Főleg azért, mivel az intézet jeles tudósaival, akik rajtam kívül írtak néhány fejezetet a könyvbe, igencsak nehézkesnek bizonyult a kooperáció, a határidők betartatása. Szerencsére mégis jó időben elkészült a mű, és ha egy gyerek egészséges, szép, jó étvágyú, akkor a mama feledi a szülés keserveit. Az immár valóban sorozattá duzzadt *Életutak* hatodik szülöttének *A Sziget* címet adtam, mivel ez a kutatóközösség az akkori környezetben, egy korszak zavaros viszonyai között valóban demokráciában, szigetként élt, működött.

Már korábban elgondolkodtam azon, hogy nini!, eddig csupa férfiről írtam. Elvégre, a Sziget hősei vagy csak egy-

szerűen ott-lakói is szinte kivétel nélkül az első nemhez tartoznak, a címlapról is négy férfiarc néz ránk. Elhatároztam tehát, a hetedik szóljon egy nőről. Adódott, szó szerint kéznél volt új főszereplőm: én magam. A hetedik te magad légy!

Ám ez a könyv nem életrajz. Hanem? Szemelvények egy mérnök(nő) életéből. Nem vagyok olyan kiemelkedő tudós, mint Benedikt vagy Michelberger, sem annyira innovatív vezető személyiség, mint Körmendy, Lepsényi, Simonyi. Mi vagyok hát, mennyire jelentek értéket? Ítélje meg az Olvasó, éppen ebből a könyvből. Mégis, némi eligazításként: egy asszimilálódásra törekvő magyar zsidó polgári család sarja vagyok, akinek életét végigkísérő társa, a férje is hasonló, bár nem egészen azonos sorsú, főleg nem kikeresztelkedett környezetből származott. Közös, hogy mindkét család végigszenvedője volt a holokauszt borzalmainak. Nem szabályos életrajz tehát ez a könyv, hanem fontos vagy csak érdekes részletek egy életből, egy sorsból. Nincs benne folyamatos időrend, helyette történetek, elbeszélések, néha anekdoták követik egymást. A háttérben pedig feltűnik a huszadik századnak, főként második-harmadik harmadának magyar világa, emberekkel, intézményekkel, politikával is persze, bár lehetőleg kevéssel, emellett némi ízelítővel a világból, a kor műszaki történéseiből, munkámból is, ráadásként pedig egy kevés a 21. századból. Egy rendkívül jelentős momentum azonban kimaradt. A holokauszt időszaka. Képtelen vagyok felidézni, már egy kevéske emlékezés is felkavarja, gyötri a lelkemet. Nem beszélek hát róla, már a részletek is megbolygatnak, és nem elsősorban a halálfélelem, hanem a szörnyű jogtalanság és megalázás okán. Felejteni nem tudok, megbocsátani nem akarok.

*

Könyvem szövegéhez függelékek is tartoznak. A Vietnami napló (1. Függelék) egy szerencsésen megőrzött írásom,

amely a közvetlen, helyszíni élmények máig is ható lenyomatát hordozza. A 2. Függelékben található Kitüntetések jegyzéke kis hiúság, magamutogatás talán, de úgy éreztem, ezek megérdemelt dicséretetek őrzői. A 3. és a 4. Függelékben jelesebb, nagyobb méretű és horderejű munkáim jegyzékét adom közre (terjedelmesebb interjúk, valamint összetett, olykor könyvméretű, kiemelt tematikus összeállítások általam szerkesztett, és több esetben írt munkáinak listája). Egy fontos és a megjelenés idején bátor könyv (*Sorskérdéseink*) tartalomjegyzékét és előszóként szolgáló bevezetését mutatom be az 5. Függelékben. A 6. Függelék meglehetősen terjedelmes. A csaknem másfél évtized alatt általam írt cikkeknek, előadásoknak a jegyzéke. A 7. Függelék Mosonyi Emilt, a „Három zseni” című fejezet szereplőinek egyikét hozza közel (e sorból emberileg ő állt a legközelebb hozzám), egy húsz éve készült, eléggé mélyreható interjúval. Végül, a 8. Függelék nagyon rövid életrajzi összefoglaló, a legjelentősebb dátumokkal.

Végül egy nagyon jelentős adalék. Könyvemet egy nagyszerű művész: *Szűcs Édua* rajzai teszik nemcsak szebbé, élvezetesebbé, hanem egyúttal magas filozófiai elmélkedésre is ösztönöznek. Nagyon hálás köszönetem Éduának, hogy elfogadta a felkérésemet.

*

Köszönöm *Dr. Lévai Katalinnak*, a kiváló, mélyen érző szociológusnak, a némileg naiv, mert tisztességes politikusnak, a népszerű írónak, jó barátomnak, hogy elolvasta a kéziratot és sok hasznos tanácsot adott. Hasonlóképpen köszönöm *Dr. Pistár Teréziának*, a művelt és szikrázóan okos jogásznak, hogy csaknem két generációval ifjabb emberként pontos és úgy vélem, igen hasznos megjegyzésekkel segített. Köszönöm *Laik Eszternek*, aki az előző *Életutak*-könyveim értő szerkesztője is volt, hogy ezúttal is bizalommal támaszkodhattam kiemelkedő szerkesztői-lektori

tudására. És köszönet *Horváth Balázsnak*, a Typotex főszerkesztőjének, aki baráti gondossággal segítette a jelenlegi és megelőző *Életutak* könyveimnek a megjelenését.

Kor-talanság